

zane z gospodarskimi razmerami. Sodim, da se ne smem izogniti razgovoru o teh vprašanih, ker so v zadnjem državnem zboru glede slovenskih srednjih šol sklenene resolucije prozvale raznih izjav in ker se naadam, da bo de pospešilo porazumljenje, ako mi pojasnimo svoja prizadevanja v tej zadevi. Saj se čestokrat poruši mirno skupno življenje zbog tega, ker se ljudje ne razumejo in si stvarij prav ne tolmačijo.

Pričeti hočem z izjavo čestitega člana ustavoverne stranke, ki je rekel: „Mi hočemo vse temeljne pravice, ki so določene z ustavo, uresničiti, odkrito in pošteno; izveli bodemo odkrito in pošteno tudi § 19 po njegovem smislu“. Priznati pa moram, in v tej zadevi smem reči, da govorim tudi v imenu svojih somišljenikov, in ako se oziram samo na naše posebne razmere v Štajerskeji, da jaz ne mislim na zadnje posledice tega člana, kateri, kakor znano, v 3. odst. ukazuje, da se mora vsakemu narodu dati sredstev, da se izobrazijo v svojem jeziku, ne da bi se ga sililo učiti se še kakere drugega deželnege jezika. Naravnost povem, da v tem jaz ne vidim krivice, ako se naši mladeniči silijo, da se v srednjih šolah popolnem priučijo nemškega jezika. Mi ne mislimo izpodrinoti nemškega jezika, našej mladini ne skrbiti življenskega kroga in zapreti jim vhoda do zakladov nemške vednosti, a mi zahtevamo, da se opravičeni prostor pusti tudi materinemu jeziku slovenske narodnosti, oni prostor, kateri mugre iz pedagogičkih in etičkih razlogov. Glede ljudskih šol razširja se po deželi fraza: „saj ni treba, da bi se otroci učili slovensčine, saj to uže itak seboj od doma prineso“, fraza, katera se more slišati samo z začudenjem iz ust olikancev ali takih, ki hote biti olikani. Znano je, da izaklad besedij, kateri otrok prinese seboj v šolo, obseza samo predložbe, katere so se mu doma utisnile. Nalog pouka pa je, da razširja ta zaklad besedij in da s pravili jezika razloži otroku tudi pravila mišljenja. To duševno delovanje more se pa vršiti samo v onem jeziku, v katerem otrok misli, dakle v njegovem materinem jeziku. Iz tega uzroka je naredba, da se na prvej stopinji pouka uči uže v dveh jezikih, pedagogička nesmisel. To načelo pa ne izključuje, da bi se nemški jezik v višjih razredih spodnještajerskih šol ne poučeval kot učni jezik poleg slovenskega učnega jezika. Tem načelom pa ne odgovarja postojeci učni načrt in zdanja navada po ljudskih šolah.

Ravno tako se pa tudi na srednjih šolah neposredno in neorganično uvaja nemški jezik. Slovenski učenec, ki ima najpotrebniše znanje nemškega jezika, dobi ob svojem pristopu v prvi razred na mah samo nemške knjige, nemške učitelje in zmagati more vse teškoče samo z najsrajnejšo marljivostjo, da bo de tudi razumel ono, kar se mu ne posreduje z materinim jezikom. A nerazmerno velik broj učencev nij temu kos ter odpade;

tem učencem se zapirajo vrata učnih zavodov, katere pa vendar vzdržuje tudi davkovski goldinar, katerega so slovenski starši prislužili z žaljivimi rokami. Drugi del učencev pa prične vsled presilnega truda in tudi zbog revščine hirati in pogine. Malo, jako malo jih dospe svoj cilj, a tudi ti se nijso navadili onega, kar so si s tolikimi žrtvami prisvojili, izraziti zopet v svojem materinem jeziku; s tem, kar se je učil, ne zna v materinščini kasneje v svojem položnji kot uradnik, zdravnik, tehnik ali odvetnik, koristiti narodu, čegar sin je, — on je za svoj narod zgubljen. Pod prejšnjo vlado je bilo tudi nevarno, ako so se ljudje, ki so imeli javne službe, potegovali za narodnostne pravice prebivalstva, ki so pa vendar tesno sklenene z gospodarskim uapredkom. Slabi značaji iskali so svojega dobička in prisegali na zastavo renegatstva, boljši pa so sicer ostali zvesti v sreči, a delati nijso smeli, narod pa je hiral in siročina se širi mej njim. Nehčem reči, da so bile navedene razmere jedini uzrok, a zadolžile so gotovo mnogo, da je gospodarska kriza mej kmetskim stanovništvom spodnještajerskim bolj razsajala, nego kje drugod. Pogledite samo na dolgo vrsto eksekutivnih dražeb po časopisih, pa boste videli, da $\frac{2}{3}$ teh zadevate Spodnje Štajersko; pogledite na zapisnik zaostalega davka, pa boste tam našli Spodnje Štajersko s 60—80%, ne kakor je dejal g. poročevalec z 20%, kljubo temu, da se davki brezozirno izterjavajo. Takšna je v istini bogata dedščina, katere imajo po izreku nekega spodnještajerskega državnega poslanca pričakovati štajerski Slovenci! (Konec prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Kaj kaže bolj pritlična gruškova drevesa po vrtilh saditi ali visokodeblata.

M. O tem vprašanji grejo misli raznih sadjerejev precej narazen in večina pritrjuje tistim, ki pravijo, da so visokodeblata drevesa boljša od nizkih, pritličnih, ktera so po njihovih mislih mala in kratkega življenja in tako tudi le malo sadja rodijo in tedaj malo dobička vržejo. Tem nasprotujejo drugi, po lastnih dolgoletnih skušnjah podučeni, sadjerejci rekoč, da so pritlična gruškova drevesa hasnovitejša, ker prej rodijo in ker jih prirodek od leta do leta jednak ostaja in tedaj najbolj zanesljivi dobiček prinašajo. Skušnje so pokazale, da pritlične gruške najlepše rastejo, če so v vrstah 2-6 metr. vsaksebnih in drevo v vrsti po 3 met. od drevesa posajene. Drevesa si ne smejo v posameznih vrstah naravnost nasproti stati, ampak morajo biti v tako imenovani vže od starih rimskih sadjerejev pohvaljeni petorki posajena biti.

Po taki razvrstitvi stoji drevo od drevesa po 3 metre narazen. Bliže skup pritličnih grušk sa-

diti skušnja odsvetuje, ker sicer zemljo premočno izsesajo in jo preveč obsenčijo, kar zopet koreninam solnčno toploto jemlje in tako njihovo rodovitnost manjša. Jih širje narazen saditi pa tudi ne sodi, ker še s tem ne dosežemo ne večjih in ne lepših dreves pa tudi ne več in boljšega in lepšega, zdravejšega sadja.

Po gori priporočani saditvi na določenem zemljiščnem prostoru ravno toliko drevesne tvarine priraste, kolikor z visokodeblatimi drevesi po 6 metrov vsaksebi posajenimi. Haski toraj pritličnih gruškovih dreves se dajo na kratko v sledeče besede povzeti: ker so drevesa le bolj nizka se more sadje z njih lažje pobirati in se tudi tako lahko ne poškoduje ko pa sadje visokodeblatih dreves. Sadje se more o vsakem času pobirati, kar je pri visokodeblatih drevesih le takrat mogoče, kadar je zrak miren in ni vetra. Pa tudi tisto sadje, ki samo ob sebi skapa, se, ko ob tla vdari, ne poškoduje toliko, kakor če z visokih dreves pada na zemljo, ki je med pritličnimi drevesi obdelana in ne trda. Ker so pritlična drevesa bolj gostovejnata in nizka, vetri sadja ne morejo tako lahko sklestiti kakor z visokih dreves; tudi posamezna drevesa bolj gosto posajena dajejo neko posebno zavetje tudi najmočnejšemu vetru nasproti.

Dalje se mora tudi vrajtati, da pritlična drevesa prej rodijo. Nekatere gruške na kutine cepljene že v drugem in tretjem letu sad prinašajo tako da je dostikrat treba rani rodovitnosti v okom prihajati s tem, da se sadni nasad poščipa, ker bi sicer drevesa na preveliko škodo rasti rodila. Od pritličnih dreves se sme tretje ali četrto leto dobro sadje pričakovati, od visokih še le v sedmem ali osmem letu. Pritlična drevesa tedaj dosti prej rodijo ko visokodeblata.

Gruškove sorte, kakor Vojvodica Angulemska, Duchess d'Angoulime grška klergovska, Beurre Clairgeau in grška anžuska, Beurre d'Anjou, imajo debeli sad in so v sadovnjaku tudi ko pritlična drevesa rano godna in na kutino cepljena lepa in rodovitna. Kutina najlepše prospeva v pešnati nekoliko vlažni ilovici in zato ljubijo tudi pritlične na kutino cepljene gruške bolj vlažno stališče.

Ugovarja se tudi proti pritlikovcem, da so le kratkega življenja. Pa skušnje kažejo, da dosežejo starost od 30—40 let, v katerem času dokaj zdravega in lepega sadu rodijo. Kdor ima toraj pripraven vrt za gruške, vrt mora biti zaveten, zemlja rahla, globoko predelana, bolj ilovična ko pa peščena in zmerno vlažna, ta naj seže po pritličnih gruškovih drevesih in trud se mu bode izplačal. Iz rečenega je tedaj jasno, da pritlična drevesa kažejo za dobro obdelani sočivni vrt med sočivne gredice. Tu bodo gotovo taka drevesa svojo dolžnost storila.

Muhe v hlevih in kako jih pregnati.

M. Da preganjanje muh iz hlevov kaj izda, je pred vsem drugim na prvem mestu snažnosti

na dvorišči, v hlevu in pri živini treba. Najprej ne sme nič, kar bi muham hrano podajalo, po raznih mestih raztrošeno biti. Ostanki jedil, sadja, živalski izločki, pomije in vse take podobne stvari se morajo skrbno odstranjevati in zagrebati. Če ima hlev lesene stene, tako se morajo te z lugom vmivati in namakati. Kar gnoju in kompostu hasni, vse to je muham na kvar, toraj potrošanje gnoja z gipsom, polivanje z vitriolom, potrošanje s prstjo, steptavanje, obsenčavanje in zmerno zamakanje. Solnčna svetloba se mora, dokler je najhujša vročina po dne, od hleva odvracati po zastorih, deskah, vejevji itd. Dalje je treba v hlevih limance razpotekniti, skledice s cukrovo sladko zastrupljeno vodo razpostaviti, vendar pa da živina ne more do nje. Na Laškem pod hlevnim stropom razpotezajo za prst široke bele lanene trake, ki so s kako z mišnico zastrupljeno barvo pobarvani, na ktere se muhe rade po noči vsedajo. Oni deli trupla pri živini, ki so muham najbolj izpostavljeni in kamor se najraje vsedajo, kamor pa rep in drugi udje ne segajo, se morajo večkrat s stočnim lavorikovim oljem pomazati, ktere ga olja se muhe ogibljujejo. Najmarljivejše pokončevavke muh so lastavice, ktere je treba na vsak način vabiti, da se pri hiši nastanejo in gnjezdijo.

M. Drn pod sadnim drevjem je temu škodljiv, ker drn vso vlago, ki je za prospevanje sadnega drevja potrebna, posrka in tudi druge hranilne snovi iz zemlje na se potegne. Iz zemlje, ki je z drnom preraščena, dosti več vlage izpuhti, nego iz take, ki nima drna. Sadno drevje se pa toliko prej posuši, kolikor manjša je moč zemlje vlago nazaj v sebi podržati, in kolikor bolj plitvo drevje svoje korenine poganja. Na peščeni zemlji in pod mladim drevjem je toraj drn zelo škodljiv. Globokokoreninaste rastline, kakor lucernska detelja, drevje še prej pomore.

M. Osat se zatré najbolje po primerni premijavi posejave. Seveda tudi obdelovanje zemlje mnogo v dosego tega cilja pripomore. Repič n. p. je velik sovražnik osata, kjer stoji repičeva rastlina, tam se osat ne pokaže. Ako se v osmih letih med druge poljske sadeže enkrat repič poseje, se bode osat s tem do dobra pregnal.

M. Da ovce ne žrejo lastne volne, jim je treba borovega vejičja položiti ali jih pa z debelo mletim lupinenim zrnjem krmiti.

Lepega bikiča pinčgavskega plemena imajo na prodaj na vinorejskejši šoli v Mariboru. Kdor ga kupiti želi, naj se oglasi pri adjunktju g. Jul. Hanzeljnu.

Dopisi.

Iz Ormoža. (Novo društvo). Da se budi in širi narodna zavest in razni posebno pa gospodarski nauk in omika med slovenskim ljudstvom ormoškega okraja, da se branijo narodne in vse